

Parlement en Wetenschap

UITHUISPLAATSINGEN

Deze factsheet is tot stand gekomen in het kader van de samenwerking tussen de Tweede Kamer, de KNAW, NWO, VSNU en de Jonge Akademie.

9 februari 2022

Prof. dr. Mariëlle R. Bruning, dr. mr. Kartica van der Zon, Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Prof. dr. Lenneke R.A. Alink, dr. Sabine van der Asdonk, Faculteit der Sociale Wetenschappen
Universiteit Leiden

Uithuisplaatsingen

Inleiding

In het afgelopen jaar is er in de media en in het publieke debat veel aandacht geweest voor zorgen over uithuisplaatsingen van kinderen. Hierbij gaat het in de kern om vragen over de gebrekkige rechtspositie van ouders en kinderen die te maken krijgen met een uithuisplaatsing. Ook in de juridische literatuur over uithuisplaatsingen in Nederland gaat het in de afgelopen jaren in de kern om de vraag of de rechtspositie van betrokkenen bij een uithuisplaatsing op orde is en worden in dat opzicht verschillende knelpunten gesignaleerd.

Kinderen kunnen te maken krijgen met een uithuisplaatsing in een vrijwillig kader, in een semi-vrijwillig kader dat wel wordt aangeduid met de term 'drangkader', of in een gedwongen kader door een uitspraak van de rechter. In de eerste helft van 2021 hadden in totaal 37.515 jeugdigen te maken met een uithuisplaatsing (jeugdhulp met verblijf); 19.580 kinderen woonden in een pleeggezin, 5.045 kinderen verbleven in een gezinshuis, 13.995 kinderen verbleven in een residentiele instelling en 1.340 jeugdigen verbleven in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp¹.

Een uithuisplaatsing in vrijwillig kader houdt in dat ouders zelf het initiatief nemen tot een uithuisplaatsing van hun kind en daarachter staan. In juridisch wetenschappelijk perspectief hebben uithuisplaatsingen die via het 'drangkader' oftewel 'preventieve jeugdbescherming' worden gerealiseerd, veel aandacht gekregen. Ook uithuisplaatsingen die via de rechter worden opgelegd – plaatsingen in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp of reguliere plaatsingen in een pleeggezin, gezinshuis of residentiele instelling – hebben in de afgelopen jaren relatief veel aandacht gekregen vanuit de juridische wetenschap.

In deze factsheet zullen knelpunten bij uithuisplaatsingen worden belicht vanuit gedragswetenschappelijk (pedagogisch) en juridisch perspectief. Allereerst wordt een overzicht gegeven van overwegingen vanuit pedagogisch perspectief die van belang zijn bij een uithuisplaatsing. Vervolgens gaan we in op het beslisproces en beschrijven we wat bekend is over de moeilijkheden in dat proces evenals mogelijke verbeteringen. Vanuit juridisch perspectief wordt vervolgens aandacht besteed aan de zorgen die bestaan over de rechtsbescherming van ouders en kinderen die met een uithuisplaatsing te maken krijgen. Daartoe wordt op verschillende juridische aspecten van uithuisplaatsing ingegaan.

Centrale vraagstelling

Wat is de huidige stand van zaken als het gaat om wetenschappelijke kennis die betrekking heeft op knelpunten bij uithuisplaatsingen en geeft deze aanleiding tot concrete aanbevelingen?

Conclusies en aanbevelingen

Uit juridisch-wetenschappelijke bevindingen blijkt dat het gebrek aan rechtsbescherming het belangrijkste knelpunt is voor burgers die te maken krijgen met een uithuisplaatsing. Denk aan spoedprocedures zonder vooraf gehoord te worden, onzorgvuldige rapporten, het gebrek aan juridische bijstand, een open rechtsgrond (een rechtsgrond die een ruime interpretatie voor uithuisplaatsing mogelijk maakt wat leidt tot rechtsonzekerheid), een kinderrechter die maar een beperkte rol heeft en niet sturend kan optreden ten aanzien van de uitvoeringsorganisatie (de gecertificeerde instelling) en de uitvoering (zoals het perspectiefbesluit). Al deze zaken maken dat minderjarigen en hun ouders zwak staan tegenover een machtig uitvoeringsapparaat. Daarbij is het jeugdbeschermingsstelsel sinds de inwerkingtreding van de Jeugdwet onvoldoende op orde wat aanleiding is voor grote zorgen. Er is sprake van te weinig hulpaanbod, lange wachtlijsten en doorlooptijden; er zijn te weinig jeugdbeschermers, en gecertificeerde instellingen staan onder grote druk (en zijn soms al omgevallen, zie de situatie in Zeeland). Dat betekent dat de uitvoering van de ondertoezichtstelling (OTS) die gericht zou moeten zijn op terugplaatsing, onvoldoende tot zijn recht komt en dat broertjes en zusjes niet vaak genoeg bij elkaar kunnen blijven. De tekorten in het jeugdbeschermingsstelsel zijn het meest problematisch in situaties van een gesloten plaatsing waarbij sprake is van vrijheidsbeneming en vrijheidsbeperkingen, omdat dit leidt tot (te lange) vrijheidsbeneming zonder passende hulp en (trauma)behandeling.

Gedragswetenschappelijk onderzoek laat zien dat uithuisplaatsingen, hoewel in sommige gevallen noodzakelijk, vaak niet tot de gewenste verbeteringen in de ontwikkeling van het kind leiden en dat juist stabiliteit en veiligheid voor kinderen van uiterst belang zijn. Ook is duidelijk dat residentiële zorg¹ alleen moet worden ingezet als aangetoond is dat dat de meest effectieve context voor behandeling is. Verder toont onderzoek aan dat, hoewel uithuisplaatsingsbeslissingen altijd binnen een bepaalde marge van onzekerheid worden genomen, een aantal onwenselijke vormen van *bias* een rol speelt. Hoewel er nog geen bewezen effectieve procedures zijn waarmee de kwaliteit van uithuisplaatsingsbeslissingen kan worden verbeterd, bieden we hieronder enkele aanknopingspunten gebaseerd op de bestaande literatuur. Tevens is een belangrijk knelpunt dat er nog te weinig bewezen effectieve interventies zijn waarmee uithuisplaatsing kan worden voorkomen.

¹ Residentiële zorg is een vorm van hulpverlening waarbij kinderen of jongeren op vrijwillige of gedwongen basis, (tijdelijk) dag en nacht buiten hun eigen omgeving verblijven, onder meer in leefgroepen en behandelgroepen.

Aanbevelingen

- Zet vol in op het voorkomen van uithuisplaatsingen, dat betekent tijdig de juiste hulp inschakelen door specialistische professionals.
- Besteed daarbij aandacht aan tijdige inzet van wetenschappelijk bewezen effectieve interventies om uithuisplaatsing te voorkomen. Om deze aanbeveling goed in de praktijk te kunnen brengen, is het investeren in wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van dergelijke interventies van cruciaal belang, gezien het beperkte aantal bewezen effectieve interventies.
- Besteed meer aandacht aan de rechtsbescherming van kinderen en ouders bij een uithuisplaatsing.
- Zorg voor voldoende mogelijkheden voor stabiele plaatsingen in pleegzorg.
- Zet in op een aanpassing van de rechtsgrond voor uithuisplaatsing en voor de rechtsgrond voor gesloten uithuisplaatsing.
- Zorg voor minder spoeduthuisplaatsingen door beleid te ontwikkelen en de rechtsgrond voor een spoeduthuisplaatsing aan te scherpen.
- Besteed aandacht aan het faciliteren van juridische ondersteuning van minderjarigen en hun ouders bij uithuisplaatsingen.
- Zet in op een versterking van de positie van uit huis geplaatste minderjarigen die onder voogdij staan en overweeg een geschillenregeling en een jaarlijkse toetsing van de uitvoering van de voogdij.
- Draag waar mogelijk zorg voor intensief contact tussen kinderen en hun ouders, vooral in de eerste periode van uithuisplaatsing, om de kans op terugplaatsing te maximaliseren.
- Zorg voor een verplichte rechterlijke toetsing bij terug- of overplaatsing van een kind na minimaal een jaar verblijf, niet alleen voor kinderen die in het kader van een OTS in een pleeggezin verblijven, maar ook wanneer zij in een gezinshuis wonen en/of in het kader van een voogdijmaatgel elders wonen.
- Besteed bij uithuisplaatsingsbeslissingen aandacht aan de volgende aspecten:
 - Faciliteren en stimuleren van intervisie en supervisie binnen organisaties;
 - Beslissingen nemen in teamverband en gezamenlijke besluitvorming met ouders en kinderen;
 - Open cultuur binnen organisaties waarin fouten of twijfels op constructieve wijze besproken kunnen worden.
- Faciliteer wetenschappelijk onderzoek naar in elk geval de volgende aspecten:
 - De huidige rol van de kinderrechter tegenover een uitvoerende kindbeschermingsinstantie in het perspectief van rechtsbescherming voor minderjarigen en ouders;
 - De effectiviteit van opvoedinterventies en andere vormen van ondersteuning in geval van ernstige gezinsproblematiek, waarmee uithuisplaatsing mogelijk voorkomen kan worden;
 - De effectiviteit van interventies op het voorkomen van breakdownⁱⁱ in de pleegzorgplaatsing;
 - De effectiviteit van verschillende vormen van therapeutische residentiële zorg en hoe *deviancy training*ⁱⁱⁱ voorkomen kan worden;
 - Het verbeteren van betrouwbaarheid en validiteit van de gedragswetenschappelijke onderbouwing van uithuisplaatsingsbeslissingen.

ⁱⁱ Breakdown: een voortijdige of ongunstige afgebroken plaatsing om een negatieve reden

ⁱⁱⁱ Deviancy training: het groepsproces waarbij jongeren elkaar versterken in ongewenst gedrag.

Overwegingen bij plaatsing in pleegzorg of residentiële zorg

Effecten van uithuisplaatsing

Uithuisplaatsingen zijn een laatste redmiddel en kunnen alleen worden ingezet “indien dit noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van de minderjarige of tot onderzoek van diens geestelijke of lichamelijke gesteldheid” (1:265b BW). Het moge duidelijk zijn dat onterecht niet uit huis plaatsen schadelijk kan zijn voor kinderen omdat zij dan langer blootgesteld kunnen worden aan (ernstige) mishandeling, wat negatieve effecten kan hebben op verschillende aspecten van hun ontwikkeling², en in enkele gevallen de dood tot gevolg kan hebben³. Onderzoek wijst echter uit dat uithuisplaatsing ook niet altijd positieve effecten heeft. Meta-analyses van Goemans et al.^{4,5} tonen bijvoorbeeld aan dat kinderen in pleegzorg lagere niveaus van functioneren laten zien dan kinderen in de algemene populatie en dat er geen verschillen zijn tussen kinderen in pleegzorg en kinderen in risicosituaties die niet uit huis geplaatst zijn; bij beide groepen is sprake van ontwikkelingsproblemen. Kanttekening hierbij is dat er tussen kinderen die wel en niet uit huis geplaatst zijn initiële verschillen in ernst van ervaren gezinsproblemen en verschillen in eigen ontwikkelingsproblematiek kunnen zijn. Echter, op lange termijn laten kinderen in pleegzorg geen verbetering zien in hun functioneren. Dit is zorgelijk gezien het feit dat kinderen bij plaatsing in pleegzorg vaak kampen met ontwikkelingsproblemen. Overigens is het goed mogelijk dat niet alleen het uit huis plaatsen hier debet aan is, maar ook de instabiliteit in plaatsingen kan hier een rol spelen.

Wat residentiële zorg betreft stellen onderzoekers in een *consensus statement*⁶ (een overzicht van de actuele wetenschappelijke consensus over een bepaald onderwerp of thema, opgesteld door een groep experts uit de wetenschap) dat residentiële zorg negatieve effecten kan hebben op de ontwikkeling van kinderen, dat deze vorm van zorg niet de voorkeur moet krijgen ten opzichte van verblijf in gezinnen, en dat residentiële zorg slechts moet worden ingezet als de nodige behandeling alleen kan plaatsvinden of alleen effectief is in deze setting. Specifiek Nederlands onderzoek heeft uitgewezen dat gesloten plaatsingen vaak niet leiden tot verbeteringen in de ontwikkeling en dat het risico op *deviancy training* bestaat^{7 8}. Ook laat meta-analytisch onderzoek naar de vergelijking tussen behandeling in pleegzorg, residentiële zorg en thuis zien dat behandeling in residentiële settings minder gunstige uitkomsten geeft dan behandeling in pleegzorg⁹. Verder toont onderzoek aan dat residentiële settings en ten dele ook pleegzorg niet altijd veilige omgevingen zijn voor kinderen die daar geplaatst zijn. Onderzoek voor de commissie-Samson liet bijvoorbeeld zien dat seksueel misbruik vaker voorkwam in residentiële settings, en fysieke mishandeling vaker in pleegzorg en residentiële settings in vergelijking met de algemene populatie^{10 11}. Repressie in residentiële jeugdzorg is op zijn beurt weer gerelateerd aan meer geweld¹².

Het belang van stabiele relaties

Wetenschappelijke inzichten uit de gehechtheidstheorie maken duidelijk dat het voor de ontwikkeling en het welzijn van kinderen van essentieel belang is dat zij stabiele gehechtheidsrelaties kunnen opbouwen met vertrouwde opvoeders die een veilige basis kunnen zijn, zie onder andere het *consensus statement* van een grote groep wetenschappers op het gebied van gehechtheid¹³. Vertaald naar uithuisplaatsingsbeslissingen betekent dit dat, zelfs als een andere opvoed-/gezinsituatie op bepaalde vlakken beter zou zijn voor de ontwikkeling van het kind, de continuïteit van de verzorger zwaar moet wegen in de beslissing een kind al dan niet uit huis te plaatsen. In feite gaat het dan om het kiezen van de minst schadelijke optie. Dit is ook passend bij de subsidiariteitsvereiste, artikel 8 EVRM (zie par. 7.1). Eén van de knelpunten bij uithuisplaatsing die in deze overweging ook een rol speelt, is het tekort aan pleegouders¹⁴, waardoor een alternatieve stabiele gezinsomgeving niet altijd voorhanden is. Een gerelateerd knelpunt is het gegeven dat broertjes en zusjes niet altijd samen geplaatst kunnen worden, terwijl uit onderzoek blijkt dat het samen plaatsen van broertjes en zusjes het risico op breakdown verlaagt¹⁵ (zie ook par. 7.5).

Een andere implicatie van wetenschappelijke inzichten uit de gehechtheidstheorie is dat ouders de kans dienen te krijgen om goed genoeg ouderschap te ontwikkelen met behulp van tijdige inzet van bewezen effectieve interventies en andere vormen van hulp¹³. Denk hierbij, naast opvoedinterventies, ook aan hulp bij mentale, financiële of huisvestingsproblemen. De lange wachttijden in de jeugdzorg en geestelijke gezondheidszorg in Nederland vormen hierin een belangrijk knelpunt.

Aandachtspunten bij uithuisplaatsing

Er zijn situaties waarin een uithuisplaatsing wel in het belang van de verzorging en opvoeding van het kind is. In bovengenoemd *consensus statement* stellen de onderzoekers dat wanneer uithuisplaatsing niet kan worden voorkomen, een plaatsing in pleegzorg stabiel moet zijn en goed begeleid dient te worden door effectieve interventies in te zetten ter ondersteuning van de pleegouders, kinderen én de biologische ouders¹³. Hierbij dient als uitgangspunt genomen te worden dat kinderen de kans krijgen om in een stabiele gezinsomgeving met vertrouwde opvoeders op te groeien en dat er, indien mogelijk, frequent contact wordt onderhouden met de biologische ouders¹⁶. Uit de juridische literatuur wordt echter duidelijk dat dit niet altijd voldoende gebeurt (zie par. 7.2). Het voorkomen van overplaatsingen is van essentieel belang, omdat onderzoek heeft laten zien dat meer overplaatsingen samengaan met meer psychopathologie later in de ontwikkeling¹⁷. Momenteel is er echter nog geen bewijs voor de effectiviteit van interventies voor het voorkomen van breakdown in de pleegzorgplaatsing¹⁸.

Ook bestaat er binnen een grote groep wetenschappers met expertise in de residentiële zorg consensus over het idee dat intensieve therapeutische residentiële zorg voor een kleine maar uitdagende groep kinderen noodzakelijk is, als er sprake is van ontwikkelbehoeften waarin niet kan worden voorzien in de gezinssituatie, door ambulante hulp of door gespecialiseerde pleegzorg, en mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan, zoals veiligheid en de focus op een partnerschap tussen de residentiële staf en het gezin van de jeugdige¹⁹. Wel geven de onderzoekers aan dat moet worden onderzocht of de groep kinderen voor wie deze vorm van zorg noodzakelijk is, niet eerder aanspraak kan maken op deze zorg, en niet pas als alle andere zorg gefaald heeft. Ten slotte stellen de onderzoekers dat meer onderzoek nodig is naar onder andere de effectiviteit van verschillende vormen van therapeutische residentiële zorg en hoe *deviancy training* te voorkomen.

Knelpunten bij uithuisplaatsingsbeslissingen

Gezien de enorme impact van een uithuisplaatsing op het leven van zowel ouders als kinderen, de negatieve effecten die uithuisplaatsing ook kan hebben, en de problemen in de uitvoeringspraktijk, is het van uiterst belang dat dergelijke beslissingen weloverwogen worden genomen met daarbij het belang van het kind als uitgangspunt. Wetenschappelijk onderzoek laat zien dat het nemen van uithuisplaatsingsbeslissingen zeer ingewikkeld is. De problematiek in gezinnen waarbij uithuisplaatsing wordt overwogen is vaak zeer complex en het is moeilijk te voorspellen hoe de problemen binnen een gezin zich verder zullen ontwikkelen. Uithuisplaatsingsbeslissingen worden dan ook altijd binnen een bepaalde marge van onzekerheid genomen²⁰. Het is van groot belang die marge zo klein mogelijk te laten zijn. Diverse wetenschappelijke studies laten zien dat er vaak weinig overeenstemming bestaat tussen professionals over uithuisplaatsingsbeslissingen^{21,22}. Belangrijk om te noemen is dat de onzekerheid waarbinnen deze beslissingen worden genomen nooit volledig tot nul te reduceren zal zijn. Uit onderzoek blijkt echter dat een aantal onwenselijke vormen van *bias* een rol spelen in uithuisplaatsingsbeslissingen. Samengevat weten we dat de volgende aspecten, naast de ernst van de situatie, van invloed zijn op besluitvorming: externe factoren, zoals de politieke context en maatschappelijke normen en waarden rondom uithuisplaatsing²³ en individuele eigenschappen van de professionals die de beslissing nemen of advies daarover uitbrengen, zoals hun persoonlijke opvattingen over uithuisplaatsing.

Zo laten twee recente Nederlandse studies zien dat professionals die van mening zijn dat een uithuisplaatsing in het algemeen zeer schadelijk is voor kinderen minder vaak beslissen tot een uithuisplaatsing^{24,25}. Daarnaast besluiten professionals die geloven dat ouders in staat zijn om te veranderen minder vaak tot een uithuisplaatsing²⁵. Tevens wordt, hoewel minder direct onderzocht, gesuggereerd dat kenmerken van de organisatie waarbinnen professionals werken, zoals een hoge caseload en gebrekkige training en supervisie, het besluitvormingsproces beïnvloeden²⁶.

Vanuit wetenschappelijk onderzoek hebben we nog geen hard bewijs voor methoden of procedures die bovengenoemde vormen van *bias* kunnen verminderen en die leiden tot meer betrouwbare en valide beslissingen over uithuisplaatsingen. De volgende aspecten lijken vanuit theoretisch oogpunt belangrijk, hoewel meer onderzoek hiernaar nodig is: het faciliteren en stimuleren van intervisie en supervisie binnen organisaties, beslissingen nemen in teamverband, en gezamenlijke besluitvorming met ouders en kinderen. Wat betreft de participatie van kinderen in besluitvorming heeft onderzoek laten zien dat een duidelijk beleid wat betreft kindparticipatie (informerende, horen en betrekken) in Nederland nog ontbreekt²⁷, zie voor knelpunten par. 7.4. Bovenal dient gewerkt te worden aan een open cultuur waarin fouten of twijfels op constructieve wijze besproken kunnen worden binnen organisaties, zodat er continu aandacht blijft voor het verbeteren van besluitvorming²⁰. Ook wat betreft ingezette instrumenten is meer kennis nodig. Zo worden bijvoorbeeld vaak risicotaxatie-instrumenten ingezet om de mate waarin de ontwikkeling van het kind wordt bedreigd in kaart te brengen. Deze informatie wordt vervolgens meegewogen in het besluit. Onderzoek naar de kwaliteit van risicotaxatie-instrumenten laat zien dat, hoewel deze kunnen bijdragen aan verbeterde transparantie en meer gestructureerde onderbouwingen van uithuisplaatsingsbeslissingen, het gebruik van deze instrumenten niet bijdraagt aan meer overeenstemming tussen professionals over de juiste beslissing²⁸. Dit betekent dat er, ondanks het gebruik van deze instrumenten, nog steeds een zekere mate van willekeur zit in uithuisplaatsingsbeslissingen.

Een procedure die mogelijk bijdraagt aan een verbeterde besluitvorming is interventiegerichte diagnostiek, waarmee de 'leerbaarheid' van ouders in kaart wordt gebracht: daarbij wordt geëvalueerd in welke mate ouder(s) in staat zijn om hun opvoedingscapaciteiten te verbeteren met behulp van een opvoedinterventie. Recentelijk zijn verschillende studies uitgevoerd naar de effectiviteit van een dergelijke procedure. De resultaten van de onderzoeken die hiernaar zijn gedaan zijn wisselend: in een Nederlandse studie is aangetoond dat deze procedure bijdraagt aan meer overeenstemming tussen professionals over uithuisplaatsingsbeslissingen²², maar werd niet gevonden dat het inzetten van deze procedure leidde tot betere uitkomsten voor de ontwikkeling van de betreffende kinderen²⁹. Een vergelijkbare studie die in Canada is uitgevoerd liet echter wel zien dat deze procedure bijdroeg aan verbeterde ouder-kindinteracties en dat hiermee beter kon worden ingeschat welke kinderen risico liepen om opnieuw slachtoffer van kindermishandeling te worden³⁰. Samengenomen laten deze onderzoeksresultaten zien dat het belangrijk is om in het beslisproces aandacht te hebben voor de kwaliteit van de ouder-kindrelatie en de mate waarin een ouder in staat is om te profiteren van een bewezen effectieve interventie op dit gebied. Meer onderzoek is echter hard nodig om te achterhalen in welke context zo'n evaluatie van de opvoedingscapaciteiten van ouders tot de meest wenselijke resultaten leidt.

Uithuisplaatsing via een drangtraject

Sinds de inwerkingtreding van de Jeugdwet in 2015 is in de praktijk een tussengebied tussen vrijwillige en gedwongen hulp ontstaan, ook wel aangeduid als 'drangkader', hoewel dit niet in de wet is geregeld. In de fase dat vrijwillige hulp onvoldoende effect heeft op het gezin, maar er nog niet via de Raad voor de Kinderbescherming een kindbeschermingsmaatregel in gedwongen kader aan de rechter is verzocht, wordt in de praktijk geprobeerd ouders ervan te overtuigen om hulp te accepteren en zich aan extra voorwaarden te houden, zodat niet naar de rechter wordt gegaan. Deze fase wordt ook wel aangeduid als 'preventieve jeugdbescherming' of 'uitgesteld raadsonderzoek'. Ook wordt een drangtraject wel omschreven als 'vrijwillige, maar niet vrijblijvende hulp' of 'bemoeizorg'. In de praktijk blijkt het drangkader veel te worden toegepast, al is hier geen landelijk beeld van omdat elke gemeente dit op eigen wijze kan regelen en er tussen gemeenten verschillende varianten van drang bestaan. In sommige gemeenten wordt gewerkt met drangtrajecten die slechts enkele maanden kunnen duren, terwijl in andere gemeenten drangtrajecten voor een langere periode of onbepert kunnen doorlopen. In verschillende gemeenten voeren medewerkers van gecertificeerde instellingen, die doorgaans alleen maatregelen in het gedwongen kader uitvoeren, drangtrajecten uit.

Binnen een drangtraject worden voorwaarden en regels gesteld aan ouders en minderjarigen zonder dat hier een wettelijke grondslag voor bestaat. Uit onderzoek blijkt dat een drangtraject inbreuk kan maken op fundamentele rechten van ouders en kinderen. Zo komt het voor dat kinderen via een drangtraject uit huis worden geplaatst. Het ontbreekt ouders en minderjarigen aan rechtsbescherming omdat drangtrajecten niet in de wet zijn geregeld en daarom geen bezwaar- of beroepsmogelijkheden bestaan. Tegelijk blijkt dat een deel van de ouders en kinderen die met een drangtraject te maken krijgen, druk heeft ervaren om mee te werken en dat vervelend vond. In de juridische literatuur wordt opgemerkt dat drangtrajecten geen uithuisplaatsing zouden mogen inhouden, aangezien dit een inbreuk op een fundamenteel recht van ouders en kind is waarvoor zonder ondubbelzinnige toestemming van ouders een rechterlijke beslissing nodig is. Deze ondubbelzinnige toestemming kan in deze context, waar sprake is van een ongelijke machtsverhouding tussen gezinnen en beroepskrachten, niet worden gegeven. Een drangtraject valt juridisch gezien aan het eind van het spectrum van vrijwillige hulp, maar omdat het door veel betrokkenen niet zo wordt ervaren, zou een uithuisplaatsing in dit kader een ongeoorloofde inbreuk op het recht op een ongestoord gezinsleven van ouders en kind zijn. Zonder rechtsbescherming in de zin van een onafhankelijke rechterlijke toets, en zonder dat een advocaat ouders en kind ondersteunt in dergelijke situaties, zijn uithuisplaatsingen via drangtrajecten niet acceptabel.³¹

Uithuisplaatsingen via een rechterlijke beslissing

Uithuisplaatsingen in gedwongen kader door een uitspraak van de rechter kunnen worden onderverdeeld in uithuisplaatsingen in combinatie met een maatregel van ondertoezichtstelling (OTS) waarover een kinderrechter beslist, en uithuisplaatsingen na gezagsbeëindiging met een voogdijmaatregel waarover een meervoudige kamer van de rechtbank beslist. Deze uithuisplaatsingen resulteren in een verblijf van het kind in een pleeggezin, gezinshuis of residentiële instelling. Een bijzondere categorie uithuisplaatsing betreft de plaatsing van een jeugdige in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp, waardoor een jeugdige te maken krijgt met vrijheidsbeneming en vrijheidsbeperkingen. Hieronder zal eerst worden ingegaan op de knelpunten die gelden voor reguliere uithuisplaatsingen in combinatie met een OTS. Vervolgens worden uithuisplaatsingen van kinderen die onder voogdij staan besproken. Ten slotte zal aandacht worden besteed aan wat wij verder noemen 'gesloten plaatsingen'.³²

Kritiek op rechtsgrond uithuisplaatsing

In de wetenschappelijke literatuur is kritiek geleverd op de rechtsgrond die in artikel 1:265b BW is opgenomen voor uithuisplaatsingen ("indien dit noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van de minderjarige of tot onderzoek van diens geestelijke of lichamelijke gesteldheid"). Daarbij wordt erop gewezen dat het voor het verzoek tot uithuisplaatsing, anders dan voor het verzoek tot een maatregel van OTS, niet vereist is om te vermelden welk doel wordt beoogd met de uithuisplaatsing. Dat maakt dat kinderrechtvaarders moeilijk kunnen toetsen of aan het vereiste noodzakelijkheids criterium is voldaan. Daarnaast is het bij deze rechtsgrond eveneens niet duidelijk dat de reden voor de uithuisplaatsing moet worden gevonden in de wijze waarop de ouders invulling geven aan de opvoeding van de minderjarige. Juist daarmee kan echter worden voorkomen dat kinderen uit huis geplaatst worden vanwege andere problemen, zoals financiële problemen of een fysieke handicap van ouders. Dit punt hangt direct samen met de onder artikel 8 EVRM vereiste subsidiariteit (zijn minder vergaande middelen beschikbaar om het doel te bereiken? Zie ook par. 4.2). De huidige rechtsgrond is in 2015 zo aangepast dat het subsidiariteitsvereiste is beperkt tot de vraag of ouders de hulpverlening accepteren. Het recht van ouders op een oordeel over de vraag of minder vergaande maatregelen beschikbaar en haalbaar zijn, wordt zo beperkt tot een plicht voor ouders om mee te werken aan hulpverlening.³³

De wet biedt betrokkenen derhalve weinig garanties dat hun kinder- en mensenrechten worden nageleefd. Dat maakt de taak van de kinderrechter om te toetsen of de verzochte maatregel voldoet aan de nationale wet- en regelgeving en internationale verplichtingen des te belangrijker. In de wetenschappelijke literatuur zijn echter zorgen geuit over de vereiste onderbouwing van verzoeken. Dat betreft allereerst zorgen over de juistheid van rapportages die worden overgelegd bij verzoeken aan de kinderrechter.³⁴ Ten aanzien van de informatie die de kinderrechter wel ontvangt, is het de vraag of dit altijd genoeg is om een uithuisplaatsingsbeslissing op te kunnen baseren. Onderzoek toont aan dat de Raad voor de Kinderbescherming in meer dan 40% van de zaken niet motiveert waarom minder verstrekkende maatregelen niet voldoende zijn en dat veel verzoeken tot uithuisplaatsing leunen op een standaardmotivering.³⁵ Ook wordt er in de wetenschappelijke literatuur op gewezen dat het wegvallen van het indicatiebesluit (verleningsbesluit) in dit opzicht zeer te betreuren is, nu dit besluit noodzakelijke informatie bevatte voor de kinderrechter om de besluitvorming die heeft geleid tot het verzoek te kunnen toetsen.³⁶ Dit hangt nauw samen met de in par. 5 gesignaleerde knelpunten bij het nemen van beslissingen over uithuisplaatsing.

De rol van de kinderrechter

In de juridisch-wetenschappelijke literatuur zijn op verschillende vlakken zorgen geuit over de beperkte ruimte die de kinderrechter sinds de wetwijziging in 1995 heeft om invloed uit te oefenen op de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen. Veelal heeft de kinderrechter slechts de mogelijkheid om een verzoek toe- dan wel af te wijzen; de uitvoerende instantie (de gecertificeerde instelling) is verantwoordelijk voor beslissingen over de uitvoering van een maatregel van OTS (met uithuisplaatsing) en voogdij. Hoewel meermaals is bepleit dat kindrechtvaarders ruimte hebben om verzoeken ambtshalve te toetsen aan kinder- en mensenrechten en zich op grond daarvan bijvoorbeeld uit kunnen spreken over de noodzaak om kinderen in een specifiek pleeggezin,³⁷ of niet gescheiden van hun broers of zussen, te plaatsen, is daar in de praktijk nog veel onduidelijk over.³⁸ Dat geldt ook voor de bevoegdheid van de kinderrechter als het gaat om omgangsgeschillen in het kader van de ondertoezichtstelling.³⁹ Desalniettemin lijkt het erop dat kindrechtvaarders als gevolg van de huidige problemen in de jeugdzorg steeds meer de regie naar zich toe trekken,⁴⁰ bijvoorbeeld door machtigingen slechts voor een korte duur te verstrekken om zo een vinger aan de pols te kunnen houden, of door in de machtiging specifiek aan te geven waar de minderjarige geplaatst moet worden.

Op een aantal punten lijkt de uitvoeringspraktijk zich aan het zicht van de kinderrechter te onttrekken. Dat betreft ten eerste de perspectiefbesluiten die worden genomen door de gecertificeerde instelling. Op het moment dat de gecertificeerde instelling besluit dat het perspectief van het kind niet meer thuis, maar in het pleeggezin ligt, heeft dit directe consequenties voor de hulpverlening. De hulpverlening is dan niet meer gericht op het werken aan een thuisplaatsing en de omgang met de ouders wordt veelal afgebouwd. Doordat dit besluit van de gecertificeerde instelling niet direct hoeft te worden voorgelegd aan de Raad voor de Kinderbescherming en er voorts lange wachtlijsten zijn bij de Raad op het moment dat het wel aan de Raad wordt voorgelegd, krijgt de kinderrechter vaak pas vele maanden later de kans om het perspectiefbesluit en daarmee de richting van de uithuisplaatsing (naar een nieuwe opvoedplek, en niet meer terug naar huis) te toetsen. Dit is problematisch, ook gezien het belang voor kinderen van stabiel en doorgaand contact met hun ouders (zie par. 4.2). In die periode loopt de aanvaardbare termijn waarbinnen duidelijkheid moet komen over de toekomst van het kind evenwel door terwijl de mogelijkheid om nog te werken aan terugplaatsing soms al is verstreken.⁴¹ Een tweede onderwerp dat zich onttrekt aan het zicht van de kinderrechter betreft de overplaatsing van kinderen die in een gezinshuis wonen naar een andere woonplek. De verplichte toetsing van een verplaatsing van kinderen die langer dan een jaar in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin verblijven (art. 1:265e BW), is niet van toepassing op gezinshuizen. Die verplichte toetsing hangt evenwel samen met het familieleven dat kinderen opbouwen met hun opvoeders. Veelal zal ook in gezinshuizen familieleven worden opgebouwd door het kind en zijn opvoeders. Overplaatsing van deze kinderen zonder rechtelijke toetsing is dan niet in overeenstemming met verdragsverplichtingen onder artikel 8 EVRM.

Uithuisplaatsing na gezagsbeëindiging

Nadat het gezag van de ouders is beëindigd, komt de voogdij doorgaans bij de gecertificeerde instelling te liggen. De rechtspositie van ouders en kinderen die in het kader van een voogdijmaatregel uit huis zijn geplaatst, laat evenwel te wensen over. Zo is er geen mogelijkheid om geschillen over de uitvoering van de voogdij voor te leggen (ouders zijn voor geschillen over de omgang aangewezen op de algemene regeling in 1:377a e.v.), is er geen jaarlijkse toetsing van de uitvoering van de voogdijmaatregel (wordt er bijvoorbeeld gewerkt aan een stabiele opvoedplek als die er nog niet is voor het kind? Wordt voldoende ingezet op behoud van contact met de ouders? etc.) en geldt ook hier geen mogelijkheid tot het blokkeren van een overplaatsing door gezinshuisouders.⁴²

Participeren in procedures

In de afgelopen decennia zijn in de juridisch-wetenschappelijke literatuur al vaak zorgen geuit over de procespositie van minderjarigen. Dat betreft zowel het hoorrecht van minderjarigen in de procedure, als de mogelijkheid van het kind om voor zijn rechten en belangen op te komen. In Nederland worden kinderen van twaalf jaar en ouder uitgenodigd om gehoord te worden in procedures over uithuisplaatsing. Uitgezonderd van procedures over gesloten plaatsingen in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp hebben minderjarigen niet de mogelijkheid om als zelfstandige procespartij deel te nemen aan de procedure en bijvoorbeeld hoger beroep in te stellen. Zij hebben – behalve als het gaat over gesloten plaatsingen – ook geen juridische bijstand. In recent onderzoek is op basis van pedagogische, neurobiologische en juridische kennis geconcludeerd dat kinderen vanaf acht jaar gehoord zouden moeten worden in (onder meer) procedures voor uithuisplaatsing.⁴³ Dat betekent derhalve een verlaging van de huidige leeftijdsgrens van 12 jaar zoals opgenomen in artikel 809 Rv.

Ook zijn er zorgen over de uitvoering van het hoorrecht in de huidige praktijk. Voor de uithuisplaatsing betreft dat in het bijzonder de zorgen over de vraag of minderjarigen voldoende geïnformeerd worden voorafgaand aan het kindgesprek en zorgen over het daadwerkelijk meewegen van de mening van de minderjarige in de besluitvorming, nu de wet slechts een procedurele verplichting tot het horen van minderjarigen en geen inhoudelijke verplichting tot het meewegen van de mening van het kind in de besluitvorming bevat. Ook zijn er zorgen over de vraag in hoeverre de uiteindelijke beslissing wordt teruggekoppeld aan de minderjarige, nu onduidelijk is wie dit zou moeten doen. Voor sommige kinderen eindigt hun betrokkenheid bij de besluitvorming daarmee direct na het eind van het kindgesprek, zonder dat hun wordt uitgelegd hoe de kinderrechter uiteindelijk tot zijn beslissing is gekomen.⁴⁴

Ten aanzien van de procespositie van minderjarigen wordt in de wetenschappelijke literatuur aandacht gevraagd voor de noodzaak tot separate vertegenwoordiging van de minderjarige in de uithuisplaatsingsprocedure. Onder de huidige wetgeving wordt de minderjarige in de procedure over zijn uithuisplaatsing vertegenwoordigd door zijn ouder(s). De belangen van de minderjarige en de ouder in deze procedure komen echter niet volledig overeen, waardoor betwijfeld kan worden of ouders de aangewezen persoon zijn om de minderjarige te vertegenwoordigen in de procedure en of minderjarigen niet beter juridische ondersteuning of een onafhankelijke steunpersoon kunnen hebben.⁴⁵

Ook wordt aandacht gevraagd voor de procespositie van ouders die zich in de procedure vaak alleen tegenover de overheid voelen staan. Gelet op het beginsel van *equality of arms* wordt bepleit dat ouders meer ondersteuning zouden moeten hebben tegenover de voor hen machtige uitvoeringsorganisaties (Raad voor de Kinderbescherming en gecertificeerde instelling) om hun rapporten ter discussie te stellen.⁴⁶

Ook worden al jarenlang twijfels geuit bij de regeling in het procesreglement⁴⁷ op grond waarvan verlengingen van de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing kunnen worden afgedaan op basis van enkel de stukken, als ouders niet binnen twee weken na het ontvangen van een brief van de rechtbank zelf aangeven dat ze een zitting wensen.⁴⁸

Juridische aspecten uitvoering van de uithuisplaatsing

Broertjes en zusjes worden bij een uithuisplaatsing niet altijd samen geplaatst. Hoewel dat in ongeveer de helft van de gevallen samenhangt met contra-indicaties, staan er in de andere helft van gevallen praktische problemen in de weg. Vanwege de familieband (en daarmee het bestaan van familielevens) tussen broers en zussen wordt er in de juridische wetenschappelijke literatuur op gewezen dat praktische belemmeringen niet al te gemakkelijk mogen worden aangevoerd als rechtvaardiging voor het scheiden van broers en zussen.⁴⁹

Een tweede zorg over de uitvoering van de uithuisplaatsing die wordt geuit in de wetenschappelijke literatuur betreft de vraag of ouders wel voldoende kans wordt geboden op een thuisplaatsing van hun kinderen. Hoewel het Europese Mensenrechtenhof bij de beoordeling van uithuisplaatsingen streng kijkt naar de vraag of voldoende is gedaan om een thuisplaatsing mogelijk te maken, worden in de juridisch-wetenschappelijke literatuur voorbeelden aangehaald van zaken waarin de mogelijkheid dat het kind nog naar huis kon inmiddels is verstreken, terwijl er te weinig is gebeurd om een terugplaatsing mogelijk te maken. Een dergelijke uitvoering van de uithuisplaatsing is in strijd met artikel 8 EVRM.⁵⁰ Daarbij is het niet in het belang van een uit huis geplaatst kind, dat nu juist behoefte heeft aan doorgaand en stabiel contact met de ouders (zie par. 4.2).

Gesloten plaatsing

Ten slotte blijkt uit juridisch-wetenschappelijke inzichten dat er knelpunten bestaan bij uithuisplaatsingen van jeugdigen in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp. Dergelijke uithuisplaatsingen, die vrijheidsbeneming en vrijheidsbeperkingen met zich brengen, zijn gebaseerd op de toepassing door de rechter van een 'zwaardere' rechtsgrond, met standaard juridische bijstand voor jeugdigen en met een zelfstandige rechtspositie voor deze jeugdigen. Toch blijkt dat de rechtsgrond nog steeds vooral het karakter van een 'bestwil-criterium' omvat; zo is niet in de rechtsgrond opgenomen dat plaatsing van de jeugdige in de gesloten jeugdhulp slechts aan de orde is als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke termijn (een zogenaamd ultimum remedium beginsel).⁵¹ Ook hoeft niet gemotiveerd te worden waarom lichtere vormen van uithuisplaatsing niet (meer) mogelijk zijn.

Uit onderzoek blijkt dat een 'machtiging gesloten jeugdhulp' in veel gevallen geen keuze voor gesloten jeugdhulp is, maar vaker een keuze bij gebrek aan andere mogelijkheden (een jeugdige kan niet langer thuis verblijven en er zijn geen passender, open residentiële plekken beschikbaar).⁵² De rechterlijke motivering is veelal gericht op 'zo gaat het niet langer meer' in plaats van op 'dit is de plek en de behandeling die de jeugdige nu nodig heeft'. Met de huidige rechtsgrond is er veel ruimte voor de rechter en lijkt de persoonlijke overtuiging bepalend. Dat leidt ertoe dat de rechtsonzekerheid voor jeugdigen te groot is; het is vooraf onduidelijk hoe een beslissing over een plaatsing in de gesloten jeugdhulp zal uitvallen. Een beslissing tot gesloten plaatsing blijkt vaak niet de meest passende plaatsing, maar een geleghedsooplossing. Dit is in strijd met fundamentele mensen- en kinderrechten.⁵³ Verder wordt in de wetenschappelijke literatuur aandacht gevraagd voor het feit dat jeugdigen ook als ze jonger dan twaalf jaar zijn, in een accommodatie voor gesloten jeugdhulp kunnen worden geplaatst. Voor plaatsingen in justitiële jeugdinrichtingen via het jeugdstrafrecht geldt wel een leeftijdsgrens van twaalf jaar.

Daarbij worden de meeste 'machtigingen gesloten uithuisplaatsing' door de kinderrechter afgegeven via een spoedprocedure waarbij de jeugdige en de ouders niet vooraf worden gehoord, maar pas na binnen veertien dagen de spoeduisplaatsing. In 2020 was er in 73% van de gesloten plaatsingen sprake van een spoeduisplaatsing.⁵⁴ Dit is een zeer ingrijpende beslissing voor een jeugdige en voor zijn of haar ouders; zij kunnen plotseling door de politie worden opgehaald en naar de gesloten jeugdzorgaccommodatie worden gebracht nadat op verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming door de kinderrechter een spoedmachtiging is afgegeven. Spoedmachtigingen uithuisplaatsingen worden ook regelmatig gebruikt voor reguliere uithuisplaatsingen. Het aantal spoedmachtigingen waarbij minderjarigen en hun ouders pas achteraf door de rechter worden gehoord en zonder voorafgaand verhoor geconfronteerd worden met een plotselinge uithuisplaatsing, is de afgelopen jaren toegenomen.⁵⁵

Effectiviteit opvoedingsinterventies in de context van uithuisplaatsingen

De overheid heeft de verplichting ouders ondersteuning te bieden als het hen niet lukt om het kind op een adequate manier te verzorgen en op te voeden. Er moet dus alles aan gedaan worden om een uithuisplaatsing te voorkomen. Er zijn veel factoren die maken dat het niet altijd lukt om ouders voldoende en adequaat te ondersteunen. Het voert hier te ver om bij al die factoren stil te staan. Eén van de factoren die op verschillende manieren een rol speelt is het gebrek aan kennis over evidencebased programma's die als doel hebben om ernstige gezinsproblematiek, waaronder kindermishandeling, te stoppen of te voorkomen. Van de meeste interventies die ingezet worden met dit doel is niet bekend of ze daadwerkelijk effectief zijn.^{56,57} Meta-analytisch onderzoek laat zien dat de effectiviteit van de wel (internationaal) getoetste interventies door de bank genomen niet groot is.^{58,59} Waar er nog wel een zichtbaar en enigszins betekenisvol effect bestaat voor interventies gericht op het stoppen van kindermishandeling, is het effect van deze interventies zeer klein. Wanneer we specifiek inzoomen op Nederland, zien we dat een aantal interventies is onderzocht en effectief bevonden (bijv. VoorZorg⁶⁰ en Parent-Child Interaction Therapy^{61,62,63,64}). Onderzoek naar de effectiviteit van dit soort programma's is echter beperkt. Ook is nog weinig onderzocht in hoeverre deze interventies daadwerkelijk bijdragen aan het voorkómen van uithuisplaatsing.

Het ontbreken van voldoende kennis over de effectiviteit van dit soort interventies is ook problematisch in het kader van de onderbouwing van een besluit tot uithuisplaatsing. Daarin wordt meegewogen of een ouder hulpverlening accepteert (zie par. 7.1). Het is dan van groot belang dat die hulpverlening bewezen effectief is. Momenteel is dat vaak niet het geval. Dit is ook relevant bij het overtuigen van ouders om hulp te accepteren in een drangkader (zie inleiding). Verder ligt, zoals gezegd, een mogelijke verbetering voor het valide onderbouwen van beslissingen over uithuisplaatsingen in het doen van interventiegerichte diagnostiek om de leerbaarheid van ouders in kaart te brengen (zie par. 5). Voorwaarde daarvoor is dat er effectieve kortdurende programma's beschikbaar zijn om die leerbaarheid te kunnen meten. Dat is momenteel onvoldoende het geval. Naast investeren in de hoeveelheid tijd die beschikbaar is om een beoordeling te geven ter onderbouwing van uithuisplaatsingen moet ook geïnvesteerd worden in de ontwikkeling van kennis op dit gebied.

Disclaimer: De Jonge Akademie, KNAW, NFU, NWO, TNO en VSNU bemiddelen tussen parlementaire kennisvraag en wetenschappelijk kennisaanbod. De informatie in het kader van Parlement en Wetenschap is afkomstig van vooraanstaande wetenschappers, maar niet onderworpen aan peer review en niet door de wetenschapsorganisaties geverifieerd.

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

Universiteiten
van Nederland

-
- ¹ CBS Statline, <https://opendata.cbs.nl/statline#/CBS/nl/dataset/85099NED/table?ts=1643803414295>
- ² Norman, R.E., Byambaa, M., Rumna, D., Butchart, A., Scott, J., & Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: A systematic review and meta-analysis. *PLoS Med* 9, e1001349. doi:10.1371/journal.pmed.100134.
- ³ Soerdjbalie-Maikoe, Bilo, van den Akker, & Maes (2010). Niet-natuurlijk overlijden door kindermishandeling; gerechtelijke secties 1996-2009. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 154, A2285.
- ⁴ Goemans, A., Van Geel, M., & Vedder, P. (2015). Over three decades of longitudinal research on the development of foster children: A meta-analysis. *Child Abuse & Neglect*, 42, 121-134. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.02.003>
- ⁵ Goemans, A., Van Geel, M., Van Beem, M., & Vedder, P. (2016). Developmental Outcomes of Foster Children: A Meta-Analytic Comparison With Children From the General Population and Children at Risk Who Remained at Home. *Child Maltreatment*, 21, 198-217. DOI: 10.1177/1077559516657637
- ⁶ Dozier, M., Kaufman, J., Kobak, R., O'Connor, T. G., Sagi-Schwartz, A., Scott, S., ... & Zeanah, C. H. (2014). Consensus statement on group care for children and adolescents: A statement of policy of the American Orthopsychiatric Association. *American Journal of Orthopsychiatry*, 84(3), 219.
- ⁷ Krabbendam, A. (2016). *Troubled girls, troubled futures: The adverse adult outcomes of detained adolescent females*. Dissertatie, VU.
- ⁸ Nijhof, K. (2011). *Crossing Barriers: Evaluation of a new compulsory residential treatment program for youth*. Dissertatie, Radboud Universiteit Nijmegen.
- ⁹ Van Gutterwijk, R.V., Kuiper, C.H.Z., Lautan, N., Kunst, E.G., Van der Horst, F.C.P., Stams, G.J.J.M., & Prinzie, P. (2020). The outcome of non-residential youth care compared to residential youth care: A multilevel meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 113, 104950. <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2020.104950>
- ¹⁰ Euser, S., Alink, L.R.A., Tharner, A., Van IJzendoorn, M.H., & Bakermans-Kranenburg, M.J. (2013). The prevalence of child sexual abuse in out-of-home care: A comparison between abuse in residential and in foster care. *Child Maltreatment*, 18, 221-231.
- ¹¹ Euser, S., Alink, L.R.A., Tharner, A., Van IJzendoorn, M.H., Bakermans-Kranenburg, M.J. (2014). Out of home placement to promote safety? The prevalence of physical abuse in residential and foster care. *Children and Youth Services Review*, 37, 64-70.
- ¹² De Valk, S. M. (2019). *Under Pressure. Repression in Residential Youth Care*. Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.
- ¹³ Forslund, T., Granqvist, P., van IJzendoorn, M. H., Sagi-Schwartz, A., Glaser, D., Steele, M., ... & Duschinsky, R. (2021). Attachment goes to court: child protection and custody issues. *Attachment & Human Development*, 1-52.
- ¹⁴ Factsheet Pleegzorg 2020, <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2021/06/Factsheet-pleegzorg-2020-DEF.pdf>
- ¹⁵ Konijn, C., Admiraal, S., Baart, J., van Rooij, F., Stams, G. J., Colonnese, C., ... & Assink, M. (2019). Foster care placement instability: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review*, 96, 483-499.
- ¹⁶ Juffer, F. (2010). Beslissingen over kinderen in problematische opvoedingssituaties. *Raad voor de Rechtspraak*.
- ¹⁷ Oosterman, M., Schuengel, C., Slot, N. W., Bullens, R. A. R. & Doreleijers, T. A. H. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29, 53-76
- ¹⁸ Schoemaker, N. K., Wentholt, W. G., Goemans, A., Vermeer, H. J., Juffer, F., & Alink, L. R. (2020). A meta-analytic review of parenting interventions in foster care and adoption. *Development and Psychopathology*, 32(3), 1149-1172.
- ¹⁹ Whittaker, J. K., Holmes, L., del Valle, J. F., Ainsworth, F., Andreassen, T., Anglin, J., ... & Zeira, A. (2016). Therapeutic residential care for children and youth: A consensus statement of the international work group on therapeutic residential care. *Residential Treatment for Children & Youth*, 33(2), 89-106.
- ²⁰ Munro, E. (2019). Decision-making under uncertainty in child protection: Creating a just and learning culture. *Child & Family Social Work*, 24(1), 123-130.
- ²¹ Bartelink, C., Van Yperen, T. A., Ten Berge, I. J., De Kwaadsteniet, L., & Witteman, C. L. M. (2014). Agreement on child maltreatment decisions: A nonrandomized study on the effects of structured decision-making. In *Child & Youth Care Forum*, 43, 639-654.
- ²² van der Asdonk, S., van Berkel, S. R., de Haan, W. D., van IJzendoorn, M. H., Schuengel, C., & Alink, L. R. (2019). Improving decision-making agreement in child protection cases by using information regarding parents' response to an intervention: A vignette study. *Children and Youth Services Review*, 107, 104501.
- ²³ Benbenishty, R., Davidson-Arad, B., López, M., Devaney, J., Spratt, T., Koopmans, C., ... & Hayes, D. (2015). Decision making in child protection: An international comparative study on maltreatment substantiation, risk assessment and interventions recommendations, and the role of professionals' child welfare attitudes. *Child Abuse & Neglect*, 49, 63-75. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.03.015>
- ²⁴ Bartelink, C., Knorth, E. J., López, M. L., Koopmans, C., Ingrid, J., Witteman, C. L., & Van Yperen, T. A. (2018). Reasons for placement decisions in a case of suspected child abuse: The role of reasoning, work experience and attitudes in decision-making. *Child abuse & neglect*, 83, 129-141.
- ²⁵ de Haan, W. D., van Berkel, S. R., van der Asdonk, S., Finkenauer, C., Forder, C. J., van IJzendoorn, M. H., ... & Alink, L. R. (2019). Out-of-home placement decisions: How individual characteristics of professionals are reflected in deciding about child protection cases. *Developmental Child Welfare*, 1(4), 312-326.
- ²⁶ Dettlaff, A. J., Hollinshead, D., Graham, J.C., Baumann, D. J., & Fluke, J. D. (2021). Instrumentation to understand the child protective services decision-making processes. In Fluke, J. D., López López, M., Benbenishty, R., Knorth, E. J., & Baumann, D. J. (Eds.), *Decision-Making and Judgment in Child Welfare and Protection* (pp. 81-110). NY: Oxford University Press.

- ²⁷ Bouma, H., López López, M., Knorth, E. J. & Grietens, H. (2018). Meaningful participation for children in the Dutch child protection system: A critical analysis of relevant provisions in policy documents. *Child Abuse and Neglect*, 79, 279-292. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.02.016>
- ²⁸ Bartelink, C., van Yperen, T. A., & ten Berge, I. J. (2015). Deciding on child maltreatment: A literature review on methods that improve decision-making. *Child Abuse & Neglect*, 49, 142-153. doi:10.1016/j.chiabu.2015.07.002
- ²⁹ van der Asdonk, S., de Haan, W. D., van Berkel, S. R., van IJendoorn, M. H., Rippe, R. C., Schuengel, C., ... & Alink, L. R. (2020). Effectiveness of an attachment-based intervention for the assessment of parenting capacities in maltreating families: A randomized controlled trial. *Infant Mental Health Journal*, 41(6), 821-835.
- ³⁰ Cyr, C., Dubois-Comtois, K., Paquette, D., Lopez, L., & Bigras, M. (2020). An attachment-based parental capacity assessment to orient decision-making in child protection cases: A randomized control trial. *Child Maltreatment*, 1077559520967995.
- ³¹ A.M. Quik-Schuijt, 'Drang in de jeugdzorg', *FJR* 2015/51, afl. 10, p. 214; R. de Boer & M.R. Bruning, 'Eerste evaluatie Jeugdwet vanuit juridisch perspectief', *FJR* 2018/46, afl. 7/8, p. 206-214; Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming & Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, *Intensieve vrijwillige hulp. Heldere grenzen aan drang in de jeugdzorg*, Den Haag: RSJ & RVS november 2019; D.S Verkroost, 'Jeugdhulpverlening 'met zachte drang': duidelijkheid vereist', *Tijdschrift voor Jeugdrecht* 2019, afl. 1, p. 17-24; D.S. Verkroost & M.R. Bruning, De jeugdbeschermingstafel: niet over, maar met de minderjarige. Betrokkenheid van minderjarigen bij besluitvorming aan de jeugdbeschermingstafel; nu en in de toekomst, in: M.R. Bruning, K.F.M. Klep & E.C.C. Punselie (red.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland - perspectieven voor de rechtspraak (Recht en Praktijk nr. PFR7)*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 63-79; D.S. Verkroost, 'Vrijwillig, niet vrijblijvend. Informed consent bij de inzet van 'drang' of 'intensieve vrijwillige hulp' in het jeugdhulpverleningsstelsel', *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht* 2021/45, afl. 4, p. 350-356.
- ³² 'Trajecten jeugdzorg in natura; regio (gemeente), op peildatum', cbs.nl, 29 oktober 2021.
- ³³ K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen: een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Universiteit Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2020, hoofdstuk 8.
- ³⁴ J. Huijter, 'Waarheidsvinding in de jeugdbescherming. Een juridisch perspectief', *NJB* 2014/673, afl. 13, p. 672-718; K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen: een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Universiteit Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2020, p. 229; J.I. Huijter, *Leren van het verleden voor het heden. Een dossierstudie naar de rechtvaardiging van jeugdbescherming in de praktijk* (diss. Universiteit Utrecht), 2020, p. 367 e.v.; De Kinderombudsman, *Mijn belang voorop: ontwikkelingen in de jeugdzorg in 2016*, Den Haag: De Kinderombudsman 8 november 2016.
- ³⁵ J.I. Huijter, *Leren van het verleden voor het heden. Een dossierstudie naar de rechtvaardiging van jeugdbescherming in de praktijk* (diss. Universiteit Utrecht), 2020, p. 346-347.
- ³⁶ Artikelsgewijs commentaar Van der Zon, in: *GS Personen- en familierecht*, art. 1:265b BW, aant. 3 (online, laatst bijgewerkt 1 december 2020); K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen: een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Universiteit Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2020, p. 231-233; J.I. Huijter, *Leren van het verleden voor het heden. Een dossierstudie naar de rechtvaardiging van jeugdbescherming in de praktijk* (diss. Universiteit Utrecht), 2020, p. 344 e.v.; C. Forder & R. Bakker, 'Kroniek personen- en familierecht', *NJB* 2021/2600, afl. 35, p. 2595-2605.
- ³⁷ M. Chébtí, 'Ambtshalve rechterlijke beoordeling van de rechten van het kind voortvloeiend uit artikel 8 EVRM?', *FJR* 2015/29, afl. 5, p. 188-123; R. Feiner, 'Wie toetst de rechten van broers en zussen op samenplaatsing bij uithuisplaatsing?', *NJB* 2015/2172, af. 43, p. 2169-2220.
- ³⁸ K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen: een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Universiteit Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2020, p. 256 e.v.
- ³⁹ B. Laterveer, 'Kinderbeschermingsmaatregelen in combinatie met omgang', *FJR* 2017/45, afl. 7/8, p. 211-216.
- ⁴⁰ M.R. Bruning, 'Zorg om de jeugdzorg; kinderrechtvaardiging aan zet', *AA* 2020, afl. 5, p. 450-453.
- ⁴¹ N.U. van Capelleveen & K.A.M. van der Zon, 'Gegzagsbeëindiging. Het kind tegenover de ouder?', in: M.R. Bruning, K.F.M. Klep & E.C.C. Punselie (red.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland. Perspectieven voor de rechtspraak (Recht en Praktijk nr. PFR7)*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 79-89; B. Laterveer, 'De opvoedbeslissing', *FJR* 2020/41, afl. 7/8, p. 185-189; Raad voor de Strafrechtstoepassing van Jeugdbescherming, *Het perspectiefbesluit in de jeugdbescherming*, Den Haag: december 2020.
- ⁴² M. Kramer 'De voorgedijmaatregel na de herziening kinderbeschermingsmaatregelen: aanpassing noodzakelijk', *FJR* 2017/50, afl. 9, p. 236-238; Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg, *Onvoldoende beschermd. Geweld in de Nederlandse jeugdzorg van 1945 tot heden*, Den Haag: Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg 2019.
- ⁴³ M.R. Bruning e.a., *Kind in proces: van communicatie naar effectieve participatie. Het hoorrecht en de procespositie van minderjarigen in familie- en jeugdzaken*, Den Haag: WODC 2020
- ⁴⁴ M.P. de Jong-de Kruijff & K.A.M. van der Zon, 'Hoger beroep tegen een uithuisplaatsingsbeslissing en de rol van de minderjarige. 'Directe' participatie van minderjarigen bij de gerechtshoven in Nederland', *TREMA* 2015-11, p. 298-307; K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen: een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Universiteit Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2020; M.R. Bruning e.a., *Kind in proces: van communicatie naar effectieve participatie. Het hoorrecht en de procespositie van minderjarigen in familie- en jeugdzaken*, Den Haag: WODC 2020.
- ⁴⁵ K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen: een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Universiteit Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2020; M.R. Bruning e.a., *Kind in proces: van communicatie naar effectieve participatie. Het hoorrecht en de procespositie van minderjarigen in familie- en jeugdzaken*, Den Haag: WODC 2020.
- ⁴⁶ K. Hepping, *Recht doen aan ouders: een onderzoek naar de rechtspositie van ouders in de jeugdbeschermingsprocedure en de jeugdstraftprocedure* (diss. Universiteit Utrecht), 2021. Vgl. ook HR 29 mei 2020, ECLI:NL:HR:2020:961, *NJ* 2020/292, m.nt. S.F.M. Wortmann.

-
- ⁴⁷ 'Procesreglement Familie- en Jeugdrecht Rechtbanken per 1 maart 2021', rechtspraak.nl; 'Procesreglement Familie- en Jeugdrecht Rechtbanken per 1 februari 2022', rechtspraak.nl.
- ⁴⁸ M.R. Bruning, 'Equality of arms bij jeugdbescherming', *FJR* 2007/1, afl. 1, p. 1-12; C. Forder, 'Gaat het wetsontwerp van de Wet herziening kinderschermingsmaatregelen te ver of juist niet ver genoeg? – Het voorontwerp getoetst aan het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden', in: M.R. Bruning & J. Kok, *Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen – Commentaren op het Voorontwerp van Wet*, Deventer: Kluwer 2008, p. 41-86; K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen: een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Universiteit Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2020, p. 326-327; K.A.M. van der Zon, 'Vang me als ik val. Over rechten van pleegkinderen in het kader van de ondertoezichtstelling', *FJR* 2021/62, afl. 11, p. 306-312.
- ⁴⁹ R. Feiner, 'Wie toetst de rechten van broers en zussen op samenplaatsing bij uithuisplaatsing?', *NJB* 2015/2172, af. 43, p. 2169-2220; K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen: een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Universiteit Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2020; J. van der Hoeven, 'Familie- en jeugdrecht op komst', *FJR* 2021/21, afl. 4, p. 91-93; M. Bahlmann & M. Buddenbaum, 'Ontwikkelingen rondom samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing', *NJB* 2021/2943, afl. 40, p. 3319-3322; E. Huls, 'Terug naar huis – een kwalitatief (survey)onderzoek naar uithuisplaatsing en terugplaatsing van kinderen', Leiden: Defence for Children 2022; *Tijdschrift voor Familierecht* 2021/10, december 2021, themanummer broers en zussen.
- ⁵⁰ M.R. Bruning & K.A.M. van der Zon, 'Uithuisplaatsing van kinderen, Europese controverse en de rol van het EHRM', *NTM-NJCM* 2022/01; E. Huls, 'Terug naar huis – een kwalitatief (survey)onderzoek naar uithuisplaatsing en terugplaatsing van kinderen', Leiden.
- ⁵¹ M.P. de Jong-de Kruijf, *Legitimiteit en rechtswaarborgen bij gesloten plaatsingen van kinderen* (diss. Universiteit Leiden), Amsterdam: Boom Juridisch 2019, p. 403.
- ⁵² M.P. de Jong-de Kruijf, *Legitimiteit en rechtswaarborgen bij gesloten plaatsingen van kinderen* (diss. Universiteit Leiden), Amsterdam: Boom Juridisch 2019.
- ⁵³ M.P. de Jong-de Kruijf, *Legitimiteit en rechtswaarborgen bij gesloten plaatsingen van kinderen* (diss. Universiteit Leiden), Amsterdam: Boom Juridisch 2019; J. uit Beijerse, 'Lessen uit het 'cellulaire drama' voor gesloten jeugdhulp', *Justitiële Verkenningen* aflevering 2 2021, Den Haag: WODC 2021; M.R. Bruning en M.P. de Jong-de Kruijf, 'Van gesloten jeugdzorg naar gesloten jeugdhulp: de nieuwe regeling nader beschouwd', *FJR* 2015/33.
- ⁵⁴ Jeugdzorg Nederland, *JeugdzorgPlus Plaatsings- en uitstroomgegevens 2020*, p. 4, <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2021/04/JeugdzorgPlus-2020-2.pdf>
- ⁵⁵ Algemene Rekenkamer, *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2019, Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI), Rapport bij het jaarverslag 2020*, p. 30-42.
- ⁵⁶ De ouder-kindrelatie en jeugdtrauma's. Gezondheidsraad Nr. 2018/11, Den Haag 22 mei 2018
- ⁵⁷ www.nji.nl/interventies
- ⁵⁸ Euser, S., Alink, L.R.A., Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M.J. & Van IJendoorn, M.H. (2015). A gloomy picture: A meta-analysis of randomized controlled trials reveals disappointing effectiveness of programs aiming at preventing child maltreatment. *BMC Public Health*, 15(1068), 1-14.
- ⁵⁹ Van der Put, C.E., Assink, M., Gubbels, J., & Van Solinge, N.F.B. (2018). Identifying effective components of child maltreatment interventions: A meta-analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 21, 171-202.
- ⁶⁰ Mejdoubi, J., Van den Heijkant, S.C., Van Leerdam, F.J., Heymans, M.W., Crijnen, A. & Hirasing, R.A. (2015). The effect of VoorZorg, the Dutch nurse-family partnership, on child maltreatment and development: A randomized controlled trial. *PLoS One*, 10, 1-14.
- ⁶¹ Thomas, R., Abell, B., Webb, H.J., Avdagic, E. & Zimmer-Gembeck, M.J. (2017). Parent-Child Interaction Therapy: A Meta-analysis. *Pediatrics*, 140(3), e20170352.
- ⁶² Abrahamse, M.E., Junger, M., Chavannes, E.L., Coelman, F.J., Boer, F. & Lindauer, R.J. (2012). Parent-child interaction therapy for preschool children with disruptive behaviour problems in the Netherlands. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 6(1), 1-9.
- ⁶³ Abrahamse, M.E., Junger, M., Van Wouwe, M.A., Boer, F. & Lindauer, R.J. (2016). Treating child disruptive behavior in high-risk families: A comparative effectiveness trial from a community-based implementation. *Journal of Child and Family Studies*, 25(5), 1605-1622.
- ⁶⁴ Chaffin, M., Silovsky, J.F., Funderburk, B., Valle, L.A., Brestan, E.V., Balachova, T. ... & Bonner, B.L. (2004). Parent-child interaction therapy with physically abusive parents: Efficacy for reducing future abuse reports. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(3), 500-510.